

MÄNNISKAN
OCH MUSIKEN

GENOMBROTET

KYRKMAGASIN #limhamnskyrka

Musik är olika, och så ska det vara. Vi bär alla på olika minnen av musik, musik vi tycker om och musik vi inte tycker om. Det finns få saker som vi har så starka

känslor kring som just musik. Det finns de som älskar viss typ av musik och de som tycker att det mest är buller. Det fina med musik är att det inte finns något facit, det finns inget rätt och fel. Det som är bäst för dig behöver inte vara bäst för mig och tvärt om. Våra öron är olika precis som vi är olika, det fantastiska är att det finns så stor spännvidd. En spännvidd att bejaka, det finns få saker som är så intressanta som att få lyssna till någon annans berättelse om sin musik, att få botanisera bland hens favoriter och höra dem. Vissa saker kanske vi båda tycker om eller inte och kanske hen öppnar öronen på mig för en ny favorit, något som jag aldrig hört tidigare. Våga prova. Våga ta ett steg ut ifrån det bekanta och bekväma till något nytt. Låt sommaren bli en tid av att upptäcka på nytt, kanske inte utforskade länder och kontinenter utan små saker nära. Det finns en psalm* i vår psalmbok som ofta påminner mig om att vända fokus på rätt håll. Om att som barnet få lov att förundras över de små men viktiga sakerna. Låt sommaren bli en tid att återigen få upptäcka något nytt på nära håll.

Guds välsignelse!

Anders Friberg

Psalm 730

Må din väg gå dig till mötes
och må vinden vara din vän
och må solen färga din kind
och må regnet vattna själens jord
och tills vi möts igen, må Gud hålla,
hålla dig i sin hand.

**Musiken, människans gudomliga språk?
Är det Gud i oss som blommar ut i toner
och melodier?**

SOMMAR OCH MUSIK, KAN DET BLI BÄTTRE?

av Helena Myrstener, redaktör

INTE ÄR DET lätt att beskriva vad musik är, dess ursprung och källa. Vi bara vet att den finns, att den kommer ur oss och från oss, att den kan få hjärtat att värmas och ögonen tåras. Tillvaron som kan te sig grumlig, svårbedömd och otillgänglig kan plötsligt öppnas upp när vi hör musik och vi kommer nära det som är här och nu. Tiden bryts och evigheten träder in. Självklart är det inte alltid vi upplever musik så här stort och magiskt. Musik kan stressa oss och manipulera oss. Få oss att vilja köpa mer. Musik kan betraktas som en vara och massproduceras. Den kan användas som utfyllnad och medel när vi räds tystnaden eller varandra.

OCH ÄNDÅ, MUSIK kan bära vår protest, fruktas av den som har makten, hjälpa oss att leva och att dö. Den kan utsätta oss för känslomässiga chocker. Musik kan också göra det lättare för oss att städa eller betala räkningar. En bild säger mer än tusen ord, säger vi ibland. Det gör musiken också. Framförallt kan den göra orden djupare och vidare när de får framföras i sångens form. Det är en kroppslig process men också andlig.

NU HÅLLER DU ett nytt Genombrott i din hand. Sommaren står för dörren och vi får glädjas till kropp och själ. Vara sentimentala, nostalgiska och romantiska.

Drömma och längta. Känna himlen inom som en spröd men ändå stark klingande ton. Gå ut och gläd dig vid den store Gudens gåva!

I OCH MED detta nummer slutar jag som redaktör för Genombrottet. Nu tar någon annan vid. Genombrottet har gått från att vara ett församlingsblad till att bli ett kyrkmagasin med fler sidor och betoning på både text och bild. Till sitt format är Genombrottet ganska litet, tänkt att enkelt kunna stoppas ner i väskan eller ryggsäcken eller till och med i en större ficka.

MED FRIMODIGHET HAR vi i redaktionen gripit oss an samtidens stora ämnen som demokrati, feminism, individualismens idé och plats i vår tid. Vi har också gjort nummer om blod, skilmässa och nattens mystiska värld och tillstånd. Och mycket mer! Intentionen har varit att det ska vara värt att öppna numret och läsa. Utmanas och få nya tankar.

JAG VET INTE om vi har lyckats. Det jag vet är att vi har försökt tyda tiden och Guds närvaro i den. En uppgift utan något slut.

Ta hand om dig.

Musikerna Albin Johansson, Margareta Haksten och Maria Wallin framför Limhamns församlingshus. På bilden saknas Kay Holmqvist.

Musikern har inget plats i mitt liv.
Musikern är mitt liv och så har
det alltid varit, säger Albin
Johansson. Jag jobbar med det
och jag tänker på det.

MOT KYRKA OCH MUSIKERN Margareta Haksten, Maria Wallin och Kay Holmqvist. Och så Albin förstås. Även han musiker i Limhamns kyrka.

Albin spelar också på klubbar, i Sverige och i Malmö. Då handlar det om synthmusik, om pop. Han älskar när människor börjar dansa.

— Musik och rörelse hör ihop. Musik och kropp hör ihop. Jag står alltid upp när jag spelar gitarr och jag rör mig, jag bara måste. I kyrkan dansar inte människor. Däremot, säger Albin, lyssnar människor generellt mer koncentrerat i kyrkan. Vare sig de vill det inte, där de sitter i kyrkbänken.

På klubbar börjar människor prata under musiken eller går därifrån. Men för honom som musiker är det samma förberedelser som gäller vare sig han spelar i kyrkan eller på en nedsläckt klubb på Möllan eller i Hamburg.

Musik är för mig som
att andas, att leva

BÅDE ALBIN, Kay, Maria och Margareta talar om musiken som ett språk, ett sätt att kommunicera bortom ordens värld. Ett språk med olika traditioner, kulturer och dialekter. När orden tar slut kan musiken ge tröst och hopp, vid en begravning till exempel. För Kay är musik som balsam för själen. Maria säger: — Musik är för mig som att andas, att leva. Jag tror att Gud andas genom musiken. Musik har gett mig andliga upplevelser där tiden upphört att existera och jag finns i en oändlighet. Kanske mer när jag lyssnar på musik än spelar själv.

Margareta fortsätter:

— På det särskilda instrument som en kyrkorgel är kan jag uttrycka mig på så många olika sätt. Det finns en sådan variationsrikedom. Den nya orgeln, eller den nygamla, har gett oss ännu flera möjligheter att göra detta. Ofta tänker jag på dem som lyssnar och vad de kan tänkas behöva; vilka klanger, vilken stämning, vilken känsla?

NET MARI var 15 år började hon spela piano. Hon beskriver mötet med musiken som en förälskelse. En förälskelse som har mognat genom åren.
— Det fanns en period då jag var trött på musiken, så som det kan vara i ett förhållande också, det går upp och ned. Fortfarande tror jag att jag kan göra skillnad med det jag spelar. 🎵

musik är kommunikation och dialäkt

MARGARETA är glad över den nya orgeln i Limhamns kyrka. Glad över att den också har en historia, en berättelse:

— Så många som har övat på denna orgel och varit nervösa inför sin examenskonsert! Vilka stora tonsättare inom musiken och orgelvärlden i Sverige som har spelat och undervisat på den! Dessutom är den vacker att se på, det är också viktigt. Orgeln har stått nedpackad och många har oroat sig över den. Nu har den fått nytt liv, det bästa som kan hända ett instrument.

Maria kan nästan känna tonsättarnas närvaro när hon spelar på orgeln. Hon berättar att det går att skymta Limhamns "nya" orgel i en film av Ingmar Bergman, Musik i mörker från 1948.

Som en förälskelse

DET är omfånget och rymden hos en orgel som talar Kay, att den kan fylla ett helt kyrkorum. Hemma lyssnar Kay mest på modern klassisk musik eftersom han själv också komponerar i denna stilgenre.

— Det är nog inte musik för gemene människa. Det kräver en vana i lyssnandet. Det kan finnas något elitistiskt över musik och därför behövs det olika stilar, för den spontana glädjens skull och för att vi människor är olika och går igenom olika faser i livet. Jag behöver själv ha kännedom om låtarna på Eurovision för att lära känna den musik som är i omlopp idag och som betyder något för människor.

Läst på Twitter

Musiken hörni - alla saker den gör med oss: minnena, känslorna, förhoppningarna, rädslorna, associationerna, drömmarna. Fantastiskt är det.

av Mats Högmark

#limhamnskyrka

Du följer väl oss på Instagram? Där delar vi händelser från Limhamns församlingshus och kyrka - och ger dessutom alltid tips på en bra låt! För att citera textförfattaren Neil Peart i låten Different strings: "Nothing to explain, it's a part of us to be found within a song".

Hela låtlistan #limhamnskyrka hittar du på Spotify.

Näst efter dofter är musik den bästa väckarklockan för gamla minnen. Det räcker med några toner av en popdänga från åttiotalet för att jag ska befinna mig på ett skoldiskogolv klädd i tajta, neon-gröna leggings, bylsig knälång tröja med brett skärp runt midjan, blåa plastringar i öronen som matchar ögonskuggan och mascaran, samt givetvis en högt tuperad pannlugg som är stel av hårsprej. Musiken tar oss verkligen tillbaka i tiden och vi kan komma ihåg personer, ställen och händelser som annars aldrig hade kunnat trollas fram ur hjärnans mörkaste vrår. Känslor av den där berusande lyckan, av förväntningarna, man bara kan känna som tonåring, när livet ligger framför en. När man ännu inte vet någonting om alla problem och sorger som vuxenlivet oundvikligen också för med sig. Som ung är man oöverbärlig och odödlig och i musiken bäddas dessa känslor in till små fina kapslar som dyker upp igen när vi som äldre, och möjligtvis lite klokare, stöter på tonerna från förr. Då lyssnar vi på dem igen och kan på samma gång avundas och le lite överseende åt den rusigt lyckliga tonåringen som är ovetande om vad livet har i beredskap.

FORSKNING VISAR ATT vår hjärna skiljer på två typer av minnen: explicit och implicit minne. De explicita minnena är sådant som vi kan plocka fram medvetet; de är faktabaserade, konkreta. I exemplet ovan är det minnena av hur vi var klädda på åttiotalet och hur skolan såg ut. De implicita minnena är känslorna av odödlighet, den berusande lyckan som bubblar i kroppen.

DET ÄR EGENTLIGEN inte minnen som sådana, utan en känsla som inte går att plocka fram när som helst, utan som kräver en yttre påverkan för att komma fram, i det här fallet musiken. Det är heller ingen slump att de starkaste minnena väcks av musik från våra tonår och tidiga ungdom. Den tid då vi för första gången börjar skapa minnen på egen hand, som individer separerade från föräldrar och familj. Vi börjar fatta egna beslut och allt är väldigt känslomt och känslöstyrkt.

TILL SKILLNAD FRÅN doft- och smakminnen är minnen av musik ofta sociala. Vi är många som transporteras tillbaka till dansgolvet i tonåren av samma låt. Det spelar ingen roll om det är en svensktoppplåt från 60-talet, en discodänga från 70-talet eller en poplåt från 80-talet med dess karaktäristiska synth riff. Det är just den här gemenskapen som har betydelse för att minnet skapas. Vi har upplevt någonting tillsammans med personer som betyder mycket för oss, åtminstone just då. Vi väver en tapet av känslor, platser och personer med musiken som den sammanhållande länken och denna tapet bibehålls intakt genom åren.

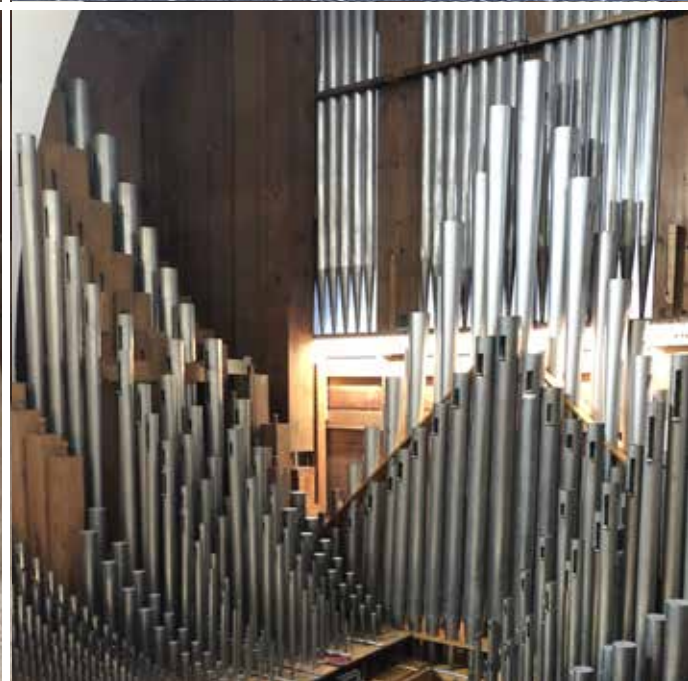
”Musik ska byggas utav glädje”, sjöng Lill Lindfors i slutet av 70-talet, men minst lika viktigt är det att påminna oss om hur musik kan bygga broar till vårt förflutna och därmed väcka slumrande minnen och känslor till liv. 🎵

MUSIK ÄR MINNEN

av Piamaria Engvall, skribent

LEGENDARISK ORGEL I LIMHAMNS KYRKA

av Anders Johnsson

organist och orgelsakkunnig, Svenska kyrkan Malmö

Orgelärendet i Limhamns kyrka har pågått i mer än tio år och äntligen står den nya orgeln färdig i kyrkan. Resultatet är synnerligen lyckat och Limhamn har fått en väl utrustad orgel lämplig för alla kyrkomusikaliska funktioner och som förutom att den är ovanligt klangskön dessutom har ett mycket stort kulturhistoriskt och musikhistoriskt värde. Orgeln är nämligen hitflyttad från Musikaliska akademien vid Nybrokajen i Stockholm, där alla Sveriges blivande organister utbildats från 1877 fram till mitten av 1960-talet, då den nya musikhögskolan på Valhallavägen invigdes. Legendariska orgelprofessorer som Gustaf Mankell, Gustaf Hägg, Otto Olsson och Alf Linder har undervisat vid den. Även i litteraturen finns den omnämnd, ofta i kompositörers och musikers biografier, men även i Strindbergs novell Den romantiske klockaren på Rånö.

Orgeln är enligt alla skriftliga källor ursprungligen byggd 1867 av P L Åkerman, Stockholm. Eventuellt är dock denna uppgift felaktig eftersom orgelfasaden är ritad av den kände arkitekten Johan Fredrik Åbom (1817-1900), men enligt uppgift invigdes byggnaden med samme upphovsman först 1878. Att orgelfasaden är av Åbom är tydligt eftersom den är mycket lik orgelfasaden i Runstens kyrka på Öland, vilken också är ritad av Åbom. En plausibel förklaring är att orgeln är byggd 1867 av Per Larsson Åkerman för Musikaliska Akademien och fick ny fasad när den i så fall flyttades till den nya orgelsalen 1878. Tillkomståret är viktigt eftersom den epokgörande upphovsmannen Per Larsson Åkerman avled redan 1876 och sedan efterträddes av kompanjonen Carl Johan Lund. I sitt ursprungliga utförande hade orgeln åtta stämmor och två pedaltransmissioner.

Orgelidealet och framförallt den tekniska utvecklingen förändrades snabbt vid sekelskiftet 1900 och med sina slejflådor och mekanik blev orgeln därmed omodern. 1912 byggdes därför orgeln om och utvidgades av Åkerman och Lund. Vid denna tid var Gustaf Hägg orgellärare (professor från 1915) och hans ideal återfinns i dess disposition. Denna finns rekonstruerad efter anteckningar på de bevarade registerventilkistorna, bevarat pipmaterial och efter Sverker Jullanders doktorsavhandling om Otto Olsson. Pedalstämmorna är dock något osäkra eftersom pedallådan från 1912 inte finns bevarad. Orgeln fick nu pneumatiska rooseveltflådor, men förmodligen med mekanisk traktur och rörpneumatisk registratur.

HANS BETYDELSE FÖR SVENSK KYRKOMUSIK ÄR OÖVERTRÄFFAD

Efter Gustaf Häggs död 1925 utnämndes läraren i harmonilära, tillika organisten i Gustav Vasa kyrka, Otto Olsson till professor och verkade som sådan fram till sin pensionering 1945. Hans betydelse för svensk kyrkomusik är oöverträffad, men han var också sin tids främste orgelexpert. 1938 utökades akademiorgeln till mer än dubbla stämantalet av Åkerman & Lund. Otto Olsson föredrog som regel konkurrenten Setterquist & son, men vännen Gunnar Setterquist hade avlidit 1936 och kanske ansågs Åkerman & Lund därför som mer rutinerat och tillförlitligt. Professorn i harmonilära och organisten i Engelbrekt Oskar Lindberg förespråkade oftast Åkerman & Lund och kanske var han också inblandad i orgelärendet, vilket de ovanligt orgelrörelsemässiga inslagen i orgeln från 1938 eventuellt

tyder på. Otto Olsson hade redan vid 1920-talets slut tydligt uttryckt att orgelrörelsen då gått för långt och kallade de samtida orgelrörelseorglarna för skrikorglar. Åkerman och Lunds namnkunnige intonatör 1909-45 Josef Brüstle gestaltade orgeln klangligt och hans namnteckning och datum från sommaren 1938 finns inristad på den lägsta metallpipan i samtliga stämmor från det året. Samtliga äldre stämmor, förutom rörverken, återanvändes också. En del av de gamla tungpiporna från 1867 och 1912 fanns bevarade på den lilla luftlådan, som hade sin plats längst bak till vänster i orgeln, där generationer av organister fått öva sig att stämma rörverk. Orgeln fick nytt tremanualigt spelbord med rörpneumatisk funktion. Kombinations-systemet var det sinnrika klassiskt mekaniska som använts av Åkerman och Setterquist sedan seklets början. Under 1930-talet var det annars vanligast med småknappar för fria kombinationer, men detta var säkerligen ett önskemål av Otto Olsson. Orgeln utökades med åtskilliga Rooseveltlådor i befintligt orgelhus vilket medförde att orgeln var mycket trångt uppställd och svårersvad.

GENERATIONER AV ORGANISTER

Orgeln "barockiserades" under Alf Linders tid som professor, men vi har inte känt till när. Under monteringen i Limhamn hittade vi dock en anteckning på undersidan till rastret på Borduna 16' där det står att Einar Berg byggde om orgeln 1964 varvid Gemshorn 4' ersattes med Scharf III, Salicional kapades till Kvint 1 1/3' och Aeolin 8' till Oktava 1'. Efter att orgelundervisningen flyttat till de nya lokalerna på Valhallavägen lämnades orgeln kvar utan att användas och orgelsalen kom att bli Musikaliska akademins bibliotek, där jag själv såg orgeln 1989. 1998 revs orgeln av Jan Börjesson orgelvärd AB och magasineras enligt uppgift i en lada i Västergötland, där den tog skada av fukt. Planer på att sätta upp den på den nya Musikhögskolan i Stockholm fanns kring 2010 och orgeln flyttades till ett lager i Stockholm, men planerna kom inte till realisering och istället såldes orgeln till Åkerman & Lunds orgelbyggeri för en symbolisk summa.

I Limhamn har det länge påtalats att den förra orgeln hade stora brister och behövde bytas ut. De kyrkopolitiska processerna i orgelärendet har varit komplicerade och även tillståndprocessen från riksantikvarieämbetet var tidskrävande. Flera olika orgellösningar har diskuterats under min tjugoåriga tid som orgelsakkunnig i Malmö pastorat. När så möjligheten att återanvända akademiorgeln erbjöds, lyckades det bland annat genom en handlingskraftig fastighetschef få en, vad vi då trodde, enkel lösning till stånd.

PERFEKT FÖR KYRKORUMMET

I slutet av 2014 skrevs kontrakt med Åkerman & Lund om leverans tredje kvartalet 2016. Företaget kom av olika anledningar på obestånd och gick tyvärr i konkurs för ett par år sedan. Det lyckades oss dock att köpa loss orgeln från firman och istället skrevs i början av 2018 kontrakt med Tomaž Močniks orgelbyggeri om restaurering, ombyggnad och uppsättning i kyrkan. Separat kontrakt för elektronik och orgeldator skrevs med Norsk orgelverkstad. När allt transporterats till Slovenien och undersökts visade sig rooseveltlådnarna vara i betydligt sämre skick än väntat, förmodligen beroende på den fuktiga lagringen i Västergötland. De små bälgarna som sitter under varje pipa har därför i de flesta fall fått belädras om och filt, skinn och metall var så möjligt, rostigt och ärgat att tredje manualens rooseveltlåda från 1912 fick kasseras. Övriga luftlådor har alltså krävt ett synnerligen omfattande restaureringsarbete. Även fasaden hade skadats av fukten så att det mesta av originalfärgen flagnat.

Lyckligtvis lyckades vi i hösten 2018 få tag i en ny rooseveltlåda och reservbälgar som fanns i S:t Pauls metodistkyrka i Stockholm och som ursprungligen byggts 1924 av Åkerman & Lund för Stockholm S:t Matteus kyrka. Fasaden därifrån återanvänds till S:t Johannes nygamla kororgel som är under uppsättning för närvarande. I linje med allt detta återbruk av kvalitetsorglar har en äldre Dubbeflöjt, en Vox humana och en Clarinet importerats från USA. Den enda nya stämman som tillförts orgeln är en fransk Trompette

harmonique 16'-4' i man III för att ge orgeln större symfonisk dynamik. I monterings slutskede upptäcktes att Basun 16' endast var av 2/3 längd med trånga aluminiummunstycken, vilket resulterade i en ljus skorrig fagottklang. En mer passande Giesecke-basun från Jörgensenorgeln i Sofienberg från 1927 införskaffades istället och den ger nu det fundament som orgeln kräver. Eftersom utrymmet i tornrummet i Limhamn är begränsat och orgeln stor har vi inte återanvänt den skrymmande pedallådan från 1938.

Två baslådor från 1938 för de största 16'-piporna har dock återanvänts och står nu längs med sidoväggarna för att inte hindra ljudutströmningen för manualverken. Pedaldiskanterna står på nya elektriska unitlådor för att utnyttja de tre pedalstämmorna optimalt i lägena 32'-4'. När orgeln nu stort sett är färdig slås man av den höga musikaliska och klangliga kvalitén i orgeln, som klangligt och styrkemässigt passar perfekt för kyrkorummet. Den nyklassiska orgelfasaden av Åbom från 1878 passar väl in i kyrkan och kommer under den närmsta tiden att målas om och konserveras. ♪

OTTO OLSSON

(1879 - 1964)

Organist i Vasa kyrka
i Stockholm 1907 -

1956. Tonsättare.

Som lärare på

Musikaliska akademien

fostrade han flera

generationer kyrko-

musiker. Vi hör hans

körsång "Advent"

varje 1 Advent i

Limhamns kyrka!

SOMMARENS KONSERTER

ORGELKONSERT

med diplomorganist Birger Marmvik
Musik av Hollins, Mankell, Hägg, Olsson och
Guilmant
söndag 7 juli kl 15

ORGELKONSERT

med Ondřej Valenta från Prag
Musik av Bach, Klicka, Wiedermann och Eben
torsdag 18 juli kl 19

KONSERT

med Chiave, ungdomskör från Tyskland
söndag 11 augusti kl 15

MUSIKANDAKT I MINNESLUNDEN

med Limhamns Brassband
onsdag 21 augusti kl 19

WAGNER GOES TO CHURCH

med Eva Rydén – sopran, Maria Wallin, orgel
och Thomas Wallin – orgel
Musik ur Tannhäuser, Ringen och Tristan och
Isolde
torsdag 29 augusti kl 19

INVIGNING!

Söndag 1 september kl 11 är det högtidlig
invigning och vi tar officiellt orgeln i bruk
i gudstjänst. Samma dag kl 13 ger Anders
Johnsson en orgeldemonstration, där han
spelar på, berättar om och visar orgelns alla
möjligheter och aspekter.

LITET ORGELLEXIKON

Rooseveltlådor – under varje pipa sitter en liten bälg som reglerar luften till just den pipan. Många bälgar små...

Fottal – efter de olika stämmornas namn står en siffra, ett så kallat fottal, som berättar hur lång tonen stora C är i franska fot, enligt ett gammalt system. En stämma som klingar i normalläge är 8' lång. En 4' klingar en oktav högre och en 16' klingar en oktav lägre.

Väderlåda – piporna får sin luft från den slutna lådan de står uppställda på. För att denna luft ska nå rätt pipa/pipor måste en ventil öppnas. Denna öppnas när mot svarande tangent trycks ner.

Traktur – kraftöverföringen mellan tangent och ventil kallas traktur. Denna kan vara mekanisk, elektrisk eller pneumatisk (av grekiskans pneuma = vind, andedräkt). Mekanisk traktur är äldst och är idag den vanligaste trakturtypen.

Bälgrampare – när orglarna i början av 1900-talet började försees med elektriska fläktar var det en revolution. Tidigare måste organisten alltid samarbeta med en eller flera bälgrampare, som fyllde orgelns bälgar med spelluft som sedan fördes vidare genom luftkanaler in i de olika verkens luftlådor.

Registratur – i väderlådan finns också de konstruktionsdelar som möjliggör registrering. Samlingsnamnet för kraftöverföringen mellan registerandrag och väderlåda är registratur. Även den kan vara mekanisk, elektrisk eller pneumatisk, eller en blandning av dessa.

Den 12 maj spelades det för första gången offentligt på Limhamns kyrkas nya orgel. Ryktet hade föregått den – det här var ingen nybyggd orgel utan "den Gamla Ackis-orgeln" som den litet vårdslöst kallades under min studietid. Det här var den orgel som vi kyrkomusikstuderande spelade våra inträdesprov på, det var på den vi hade våra ojämförligt flesta lektioner och det var på den vi spelade våra examensprogram. Det var alltså en gammal kär bekant som på märkliga vägar hade kommit resande från Nybrokajen 11 i Stockholm, där Musikhögskolan, eller "Ackis" som den kallades, på den tiden hade sina undervisningslokaler. Det kändes spännande.

IGENKÄNNANDETS GLÄDJE

av Dan-Olof Stenlund, professor i musik

DET VAR EN märklig upplevelse att sitta nere i kyrkan och lyssna till den mjuka, varma, sjungande klangen, så olik den klang som dagens nybyggda instrument brukar ge ifrån sig och som hela tiden väckte fler och fler minnen till liv. Än mer blev det när jag efteråt hade möjligheten att få gå upp på läktaren och ta mig en titt på orgeln. Där var det gamla skåpet, nu inte klarblått i färgen som det var under min min studietid, men i skåpet fanns de gamla, lent fasade dörrarna, där professor Alf Linder i ämnet Orgelvård hämtade ut pipor för att närmare beskriva deras funktion.

En stor överraskning var det att se, att pedaltasterna fortfarande var beklädda med aluminiumremsor. Det hade man gjort före "min tid" för att tasterna inte skulle nötas ner av alla flitiga, pedalspelande fötter som de utsattes för. Den gången var de inte så väl fastskruvade som nu, något som medförde att man trodde sig ha något slags slagverk inmonterat i orgeln. Det slamrade alldeles väldigt när man skulle spela pedal-soli!

OCH SÅ DET gamla spelbordet! Här bokstavligen sköjde minnen fram! Orgeln var på den tiden pneumatisk, vilket innebar att de toner man spelat på tangenterna lät sig höras först efter en liten stund och det var något som för den ovane innebar väldigt stora svårigheter och som för den vane innebar att man måste koppla bort en del av sin hörsel och koncentrera sig på att med ögonen kontrollera att man spelade rätt.

INFÖR MITT INTRÄDESPROV hade jag fått ett antal lektioner på orgeln i Skellefteå Sankt Olovs församling, precis som Limhamns nya orgel en gammal Åkerman & Lund-orgel och med precis samma pneumatiska

funktion. Min lärare i Skellefteå hade själv varit elev till Professor Linder och fått sina lektioner på den gamla Ackis-orgeln och kunde därför ge en rad tips om lämplig repertoar och lämpligt spelsätt. Inträdesprovet blev för mig därmed inte den stora obehagliga överraskning som den blev för några studiekamrater.

DAGENS LIMHAMNSORGEL ÄR elektrisk och därmed långt mindre problematisk än tidigare. Där fanns också pedalen för "registersvällaren", med vars hjälp man skulle kunna få orgeln att göra ett stort crescendo, alltifrån de svagaste stämmorna, som med hjälp av flera och starkare stämmor skulle växa till "fullt verk", en bred och stark klang. Registersvällaren var på min tid inte så lyckligt programmerad. Därför blev planerade crescendo inte alltid så jämnt växande som man kunde önska sig. Pedalen framkallade minnen...

ANBLICKEN AV DE många registerandragen lockade fram andra minnen. Som sed var vid tiden för orgelns tillkomst fanns det en mängd så kallade transmissioner, där en stämma i en manual kunde heta "Gedackt 8" och i en annan "Borduna 8", alltså två namn på en stämma som betjänades av en enda uppsättning pipor. Inte underligt då, att det såg ut som om det var fråga om en jätte-orgel, när det fanns så många registerandrag!

JAG SKULLE HA kunnat sitta där länge och bara minnas, men löftet om att vid ett senare tillfälle kunna gå upp och bara sitta och spela för mig själv gjorde, att detta första besök blev rätt kort - jag hade ju någonting fint att se fram emot! 🎵

Hur ser vi på naturen?

av Bo Håkansson, teologie doktor

En av våra döttrar var väl sådär fem – sex år. Jag hade berättat om dinosaurier och andra utdöda djur. Fanns det människor då? undrade hon. Nej, vi kom många miljoner år senare. Men, frågar barnet, om det inte fanns några människor, hur kan man då veta vad de hette?

BIBELNS ANDRA KAPITEL blyxtbelyser vårt samtal: "Så formade Herren Gud av jord alla markens djur och alla himlens fåglar och förde fram dem till mannen för att se vad han skulle kalla dem. Varje levande varelse fick det namn som mannen gav dem." 1 Mosebok 2: 18-19. I den andra bibliska skapelsemyten (det finns två) benämner Adam världen och gör den begriplig. Världen får struktur och ordning genom vårt språk.

Att förstå och namnge är en djupt mänsklig hållning till naturen. En av de mest kända svenskarna någonsin, Carl von Linné (1707 – 1777), gav namn till omkring 10 000 arter med en vetenskaplig terminologi som fortfarande används. Men Linné inte bara beskrev och systematiserade naturen. Hans drevs av en stor nyfikenhet och förundran. En av hans skrifter heter Om undran inför naturen. Att förundras inför skapelsens storhet och Skaparens vishet är enligt Linné människans viktigaste uppgift. "Att förundras över allt, även det mest vardagliga" var hans motto.

FÖRUNDRAN INFÖR SKAPELSEN möter ofta i bibeln. Job slutar grubbla över sina plågor när han möter Guds storhet som den visar sig i stjärnhimlen och djurens värld (till exempel lejon, vildåsnor, flodhästar och krokodiler). Se Jobs bok kap. 38 – 42!

Uppäckarglädje och öppenhet för skapelsens skönhet utmärker människans förhållande till naturen enligt bibeln. Det finns en lycklig fixering vid ett enda ord i den första skapelseberättelsen. Där säger Gud till människan: "Uppfyll jorden och lägg den under er.

Härska över havets fiskar och himlens fåglar och över alla djur som myllrar på jorden. 1 Mosebok: 1:28. "Härska" – kloka teologer har menat att kristen skapelsetro innebär att människan fritt kan förfoga över naturen. Den är ju bara skapad och inte fylld av något magiskt eller gudomligt. I många kulturer ser man däremot naturen som besjälad. Det gör att man är varsam och ödmjuk när man livnär sig av naturens tillgångar. Inuiterna på Grönland menade att den besjälade naturen hämnades om människan tog för sig mer än nödvändigt.

Behövs mer än klimatångest

MEN DET STÄMMER inte att biblisk tro ger människan fribrev att härja hur som helst. Bibeln sjätte kapitel skildrar en ekologisk katastrof som beror på att "ondskan på jorden var stor". 1 Mosebok 6:5. Myten om Noa speglar kanske minnen av översvämningar i gångna tider. Extremvädret i Noaberättelsen sägs vara människans fel. Det stämmer kusligt väl med vår tids klimatförändringar. Noa lyckas ändå med sin räddningsaktion och alla djur får plats i arken. Så måste också vi tro att det inte är kört.

DET BEHÖVS MER än klimatångest för att agera. Förundran, ödmjukhet och glädje inför naturen är också viktiga. Linné igen: "Vi böra oupphörligt aktgiva på Skaparens underbara verk och hysa ett glatt sinne, ty om vi ägde allt utom glättighet och ett muntert sinnelag, så skulle vi förvisso ej hava något gagn därav." (Om undran inför naturen, s. 53.)

Skapelsen skildras också i Psaltaren psalm 33. Där står det: "Herrens kärlek fyller hela jorden." i vers 5. Den kärleken är grunden för vår glädje, förundran och villighet att ta hand om skapelsen.

Wilhelm Lindh

Alla borde kunna

BLINKA LILLA STJÄRNA OCH GUD SOM HÄVER

av Helena Myrstener, redaktör

utantill!

På kvällarna brukar Wesley Lindh, 4 år, vilja sjunga Gud som haver. Eller Johnny Appleseeds "The Lord is good to me" som pappa Lars lärde sig i USA en gång på ett scoutläger. Wesley är 4 år och har lätt för att uppfatta musik och hittar pricksäkert tonerna. Inte så konstigt kanske eftersom hans mamma Tina alltid har sjungit, både hemma och professionellt. Pappa Lars har också sjungit i kör, i Malmö gosskör.

Wilhelm har också sången i sig. Han säger att musiken är som medicin. Den utvecklar hjärnan. Det har hans fröken på skolan sagt. Nu sjunger Wilhelm för mig. En sång om årets månader som han också lärt sig på sin skola. Wilhelm brukar annars mest hitta på sånger. Han går på Hyllie parks grundskola. Wesley har sin förskola där och på söndag ska han sjunga i gudstjänsten i kyrkan på Hyllie park. Wesley sjunger i kyrkans barnkör. Wilhelm nynnar gärna under dagarna. Det går av sig självt. Han säger att alla borde kunna Blinka lilla stjärna där utantill och dessutom kunna sjunga bönen "Gud som haver på samma melodi".

Vad handlar den sången om, frågar jag Wilhelm. Att Gud bryr sig om oss svarar han direkt. Därför känns det också så bra att sjunga den. Wesley berättar att hans mamma brukar sjunga Supermansången "I am superman" med honom. Wesley har klart för sig att han inte är supermannen. Han säger: Jag är låtsas-superman! På dagarna lyssnar han helst på musik på bandet, om den "stora björnen" (Bamse).

Hur skulle det då vara om musiken inte fanns? Dåligt och tråkigt, svarar Wilhelm, för då skulle det inte finnas några som sjunger. Det skulle inte finnas några konserter.

Mitt i samtalet med Wilhelm, Wesley och Lars ringer mamma Tina. Hon sjunger mjukt för oss via telefonen Topi saya bunda. Lars och Wilhelm sjunger med. Topi saya bunda betyder Min hatt den är rund och är från Indonesien. Tina sjunger också Nina bobo, en vaggvisa från Indonesien. Än ska vi inte sova. Men en vaggvisa kan lugna och trösta närhelst den sjunges på dagen. 🎵

MÖTESPLATSER

FOLKMUSIKMÄSSA

Även denna sommar blir det folkdans i kyrkan med kyrkokören, Hembygdsgillet Malmöhus och musiker. Limhamns kyrka 25 augusti kl 11

MUSIK VID BEGRAVNINGAR, VIGSLAR OCH DOP

På grund av ändrat avtal går det inte längre att streama musik vid förrättningar. Som privatperson kan du ladda ner önskad musik från Itunes men då måste du lämna ifrån dig din egen mobil vid till exempel begravningens början. Det bästa är att du har tillgång till cdn i original.

SAMTALSGRUPP OM SORG

För dig som nyligen mist en nära anhörig eller livskamrat erbjuder vi samtal om sorg. Vi träffas sex gånger under hösten och talar tillsammans i grupp om den upplevda sorgen och tomheten.

Vi delar tankar om ämnen som livet tillsammans, eventuell sjukdomstid och dödsfall, omgivningens reaktioner, känslan av ensamhet.

LEVA VIDARE-GRUPP

För dig som deltagit i en sorgegrupp och/eller för dig som känner att du söker verktyg för att kunna leva vidare efter din förlust.

Vi fokuserar på din framtid och ditt liv som ska få innehålla glädje och livslust saknaden till trots. Vi talar i grupp om frågor som; Hur ska jag hantera den upplevda ensamheten? På vilket sätt kan jag leva vidare? Får jag vara glad och lycklig igen?

Anmäl ditt intresse till församlingskurator Stefan Kamensky eller prästen Mia Hjertquist.

SOMMARTRÄFF - för alla med barnsinnet kvar. Även denna sommar träffas vi - alla åldrar - till lek, pyssel, danslekar och mycket sång. Vi avslutar med en lätt lunch tillsammans.
I Limhamns församlingshus kl 10-13 måndag, onsdag och fredag 24 juni - 19 juli.

NYA TIDER FÖR BARNKÖRERNA

Storkören årskurs 3-6 tisdagar kl 17.30-18.30. Drop in fika från kl 17.15

Lillkören 4-6 år torsdagar kl 16.30-17.15

Barnkören förskoleklass - årskurs 2 torsdagar kl 17.30-18.15

Anmälan till maria.wallin@svenskakyrkan.se

Ungdomskören övar som vanligt tisdagar kl 18.45-20.30. Anmälan till albin.johansson@svenskakyrkan.se

SOMMARKÖRER

Limhamn och S:t Andreas kyrkor i samarbete. Välkommen att delta - vecka 27-31 i Limhamns församlingshus

Sång- och viskören, för dig som vill sjunga lite enklare sånger, träffas tisdagar kl 18.30-19.30

Anmälan till maria.wallin@svenskakyrkan.se

Sommarkören - med blandad repertoar av fyrstäm-miga körsånger, för dig med körvana, träffas tisdagar kl 18.30-20.30.

Anmälan till thomas.c.wallin@svenskakyrkan.se

NYKONFIRMERADE!

Med stor glädje vill vi berätta att 185 ungdomar har konfirmerats i Limhamn under våren. Sammanlagt har vi haft 10 konfirmationer. Må Guds goda Ande följa er på alla era vägar!

KONFIRMAND 2019-2020

Konfirmandtiden är en unik chans att fördjupa sig i frågor som rör livet. Tillsammans med kompisar och konfirmandledare får du fundera kring allt mellan himmel och jord.

I Limhamn har vi grupper måndag, tisdag, onsdag/söndag och torsdag. Vi erbjuder även konfirmanderna att följa med på en resa i medmänsklighetens tecken till Prag. Tycker man att det är för trångt i kalendern under terminerna arrangerar vi även ett sommarkonfirmandläger de fyra första veckorna av sommarlov. Anmäl dig via svenskakyrkanmalmo.se/konfirmation/

LIVSFRÅGAN

Öppna samtal i Limhamns kyrka för dig som kan undra över livet och känner en lust att öppna nya dörrar. Samtalen vänder sig också till dig som är konfirmandförälder eller konfirmandanhörig. Välj vilken livsfråga du vill höra mer om eller kom till alla!

Sugen på mer?

Tycker du att det behöver hända något i livet? Att livet har stagnerat? Om detta samtalar universitetsprästen i Malmö Clara Nystrand, forskaren i utvecklingspsykologi tillika teknisk fysiker vid Lunds universitet Kristian Stålné och Valle (Valdemar) Westesson, komiker, författare, kulturproducent och regissör. Valle driver Blå Båten och Cirkushotellet i Malmö.
1/9 kl 15

När livet gör ont

Känns det jobbigt, svårt, orättvist och grymt ibland? Att det gör ont i både själ, hjärta och kropp? Prästen Mia Hjertquist, stiftskonsulent Peter Lindberg och Birgitta Westerlund Strelert, präst i sjukhuskyrkan i Malmö väjer inte för det svåra.
6/10 kl 15

Vad är meningen?

Sångaren Leonard Cohen konstaterande en gång att religion och sex är de två helande aktiviteter människan har att tillgå. I sina poetiska texter funderar Cohen över döden, livet, kärleken och Gud. Vad är meningen med livet? Medverkar gör teologen och prästen Kerstin Wimmer, musikjournalisten Håkan Engström, skådespelaren Matilda Ericsson och musikern Magnus Ericsson.
10/11 kl 15

HÄR FINNS VI!

LIMHAMNS FÖRSAMLING

BESÖK Linnégatan 17, 216 12 Limhamn
POST Box 346, 201 23 Malmö
TELEFON 040 279480
EPOST namn.namn@svenskakyrkan.se

arbetsledare och ansvarig utgivare
ANDERS FRIBERG 279363

vik församlingsherde
KENTH CARLSSON 279281

vaktmästare
ROY PENDLETON 279468
ROY STÅLGÅRD 279496
AXEL TRUMPFHELLER 279164

församlingskurator
STEFAN KAMENSKY 279494

assistent
HELÉN ÖVERGAARD 279488

assistent/kommunikatör
BODIL ROLF 279480

församlingspedagoger
ANDERS CHRISTENSSON 279490
LOTTA SUNEMARK 279495

pedagog
CHARLOTTE ENGSTRÖM 279493

husmor
MARTINA EBERHARDSSON 279485

musiker
MARGARETA HAKSTEN 279472
KAY HOLMQUIST 279470
ALBIN JOHANSSON 279482
MARIA WALLIN 279387

lokalvårdare
AZHAR BEKLI 279480

övriga präster
PATRIK AHLMARK 279491
ANNA HANSSON 279497
MIA HJERTQUIST 279483
SYLVIA ROSKVIST 279331

redaktör
HELENA MYRSTENER

redaktion
JOHANNA AXERUP, PIAMARIA ENGVALL,
HELENA MYRSTENER, BODIL ROLF OCH
AXEL TRUMPFHELLER

layout
BODIL ROLF

NÄSTA NUMMER

I samband med allhelgonahelgen utkommer nästa nummer av Genombrottet. Det numret ska fundera vidare på det här med städning.

SOCIALA MEDIER #limhamnskyrka
WEBB limhamnskyrka.se

Svenska kyrkan

MALMÖ
LIMHAMNS KYRKA

Lilla GENOMBROTET

I maj hade våra barnkörer besök av rytmikpedagogen Rebecka Dahlqvist. Det blev afrikanska rytmer som kändes i hela kroppen, trummor från Västafrika som vi fick prova och oj så inspirerande det var! Barnen fick sedan pyssla med att tillverka egna trummor. Vi hade samlat ihop gamla konservburkar i olika storlekar som vi målade. Vi fortsatte sedan att måla trumpinnar - vi hade samlat in sushi-pinnar från hela arbetslaget. Vi limmade träkulor på pinnarna. Vi hittade överblivna ballonger som spändes över hålet på konservburken med hjälp av föräldrar på vår köravslutning. Det var pilligt och lite tålmodsprövande, men med en spänd ballong fasttejpad blev det bra ljud i trummorna.

Prova du också, det är kul att få göra ljud och upptäcka vad man kan göra av överblivna saker. Bli inspirerad och låt fantasin flöda. Lycka till!

Charlotte Engström, barnledare